
Woj. wrocławskie

Ochrona Zabytków 4/3-4 (14-15), 205-208

1951

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

nego konserwację polichromii XVIII-wiecznych, oraz przeprowadzono konserwację malowideł ściennych z tej samej epoki w kościele parafialnym w Mikuszowicach pow. Oświęcim. W r. bieżącym — niezależnie od kontynuacji robót przy konserwacji malarstwa ściennego, rozpoczętych w roku poprzednim — przeprowadzono w miesiącach letnich dalsze prace na terenie Krakowa i całego województwa krakowskiego przez ekipy młodych konserwatorów — studentów Wyższej Szkoły Sztuk Plastycznych, pod kierownictwem najpoważniejszych sił fachowych. Akcja ta objęła: w Krakowie konserwację malowideł ściennych w krużgankach klasztoru augustiańców, zaliczonych do najcenniejszych dzieł polskiego malarstwa XV/XVI w., zaś na terenie województwa następujące obiekty: polichromię z w. XVI drewnianego kościoła cmentarnego p. w. św. Leonarda w Lipnicy Murowanej pow. Bochnia, polichromię dworu w Różnowie pow. Nowy Sącz, pochodzącą z pocz. w. XIX, dzieło Stachowicza, polichromię drewnianego kościółka w Trybszu pow. Nowy Targ. Kontynuowane w ramach powyższej akcji prace konserwatorskie w kościele parafialnym w Krościenku pow. Nowy Targ przyniosły dalsze poważne odkrycia fragmentów polichromii z w. XVI, które zostaną zapewne szczegółowo opublikowane w przyszłości. Ponadto w bieżącym roku przeprowadzono odnowienie ołtarza barokowego, przewiezionego z kościoła parafialnego w Książu Wielkim do kościoła drewnianego na Harendzie k/Zakopanego.

H. P.

WOJ. WROCŁAWSKIE

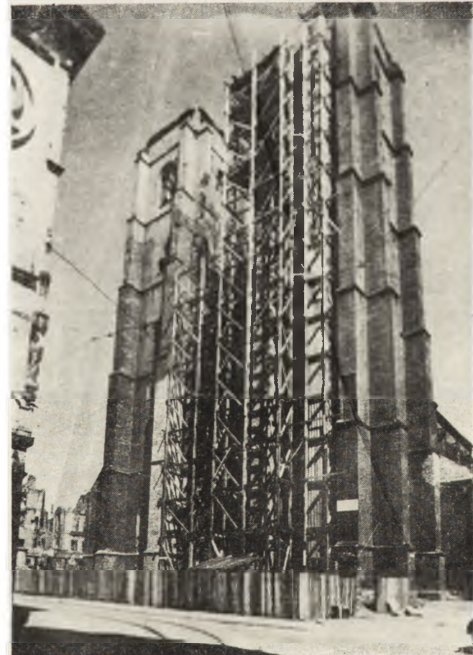
Do palących zagadnień konserwatorskich woj. wrocławskiego należy sprawa zabezpieczenia wielu zabytkowych zespołów miejskich zniszczonych w czasie wojny. Sprawa ta leży w kompetencji nie tylko władz konserwatorskich, lecz również czynników planowania przestrzennego. Po stosunkowo długim okresie obojętności ze strony b. Zarządów Miejskich obecnie weszła w orbitę zainteresowań Wojewódzkiej Służby Planowania Miast, Osiedli i Wsi, oraz Wydziału Budownictwa.

Opracowanie przez władze konserwatorskie na zlecenie Prezydium WRN we Wrocławiu zabytkowych dzielnic i obiektów na podstawie materiału pomiarowego i ikonograficznego pozwoli na wyodrębnienie ich w planie odbudo-

Ryc. 172. Wrocław — kościół św. Magdaleny. Stan z r. 1945.

Ze zb. U. K. Wrocław.

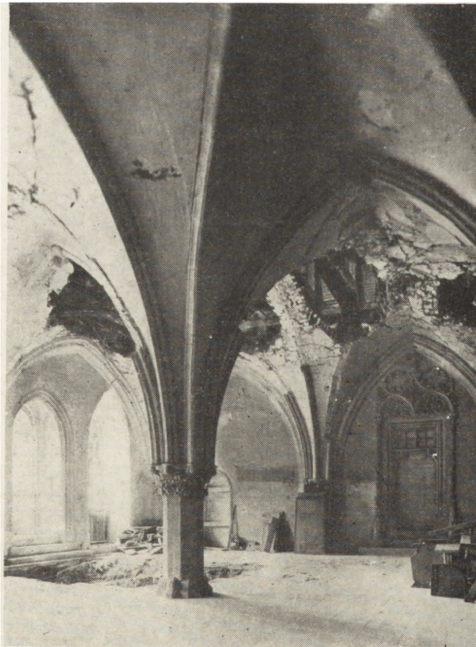
Ryc. 173. Wrocław — kościół św. Magdaleny w czasie prac konserwatorskich w końcu r. 1950.

Ze zb. U. K. Wrocław.

Ryc. 174 Luban Śląski -- ratusz. Stan z r. 1949.

Ze zb. U. K. Wrocl.

Ryc. 175. Wrocław -- ratusz. Zniszczone wnętrze sali książęcej.

Ze zb. U. K. Wrocl.

wy tych miast Zagadnienie to o tak wyjątkowym znaczeniu będzie zapewne w niedługim czasie przekazane do decyzji władz centralnych a dzieło odbudowy zabytkowych zespołów staromiejskich stanie się sprawą niedalekiej przyszłości.

Niezależnie od tych zamierzeń wykonywano prace konserwatorskie od r. 1945 tak w samym Wrocławiu jak i na terenie województwa. Dotyczyły one w pierwszym rzędzie obiektów o wartościach historycznych, a zwłaszcza związanych z dziejami Polski. W samym Wrocławiu od początku 1945 r. przeprowadzono prace nad zabezpieczeniem i odbudową wielu obiektów budownictwa tak świeckiego, jak sakralnego.

Prace nad odbudową Ratusza (ryc. 175) dobiegają końca. Budynek ten z XIII-XIV w. murowany z cegły z elementami architektonicznymi z piaskowca wymagał rekonstrukcji partii sklepień, murów fasady wschodniej i dachów. Wyreperowano uszkodzenia kamiennej okładziny ściany południowej oraz przywrócono szczytowi wschodniemu dawny wygląd, usuwając ostatnie przeróbki niemieckie. Specjalnymi studiami poprzedzona została rekonstrukcja szczytów bocznych i wschodu.

Biblioteka Uniwersytecka, dawny klasztor augustynów, przebudowany w XVIII w. w kształcie zamkniętego czworoboku do południowej ściany kościoła NMP na Piasku, została w 1945 r. spalona i poważnie uszkodzona. Zachowało się tylko około 50% sklepień założonych nad każdą kondygnacją. Odbudowa objęła narazie skrzydła zachodnie i południowe z zachowanymi sklepieniami. Naprawiono nadwątłone pola sklepienne, zamurowano wyrwy w ścianach oraz przemurowano gzyms wieńczący. Ostatnio postawiono dach drewniany.

Spośród budowli sakralnych prowadzono prace w ostatnim roku przy następujących obiektach:

Kościół NMP na Piasku — z XIV/XV w. Uzupełnienie murów i nakrycie dachem o spadku pierwotnym przywróciło kościołowi dawną bryłę. Ponieważ parcie sklepienia nad nawą główną na filary międzynawowe groziło ich wyobczeniem, gdyż nie zachowały się sklepienia nad nawami bocznymi, związano filary parami ponad sklepieniami nawy głównej przez zakotwienie w filarach 15 dźwigarów stalowych — celem pełnego zabezpieczenia statyczności.

Kościół św. Marii Magdaleny — fundowany w r. 1230, ukończony w XIV w. Odbudowano wieżę południo-

wą do poziomu gzymsu koronującego. Zakotwiono ściany nowe ze starymi w poziomie stropu (na wys. ok. 40 m). Nowe gzymsy koronujące wież wykonano z piaskowca wg zachowanych fragmentów (ryc. 172, 173).

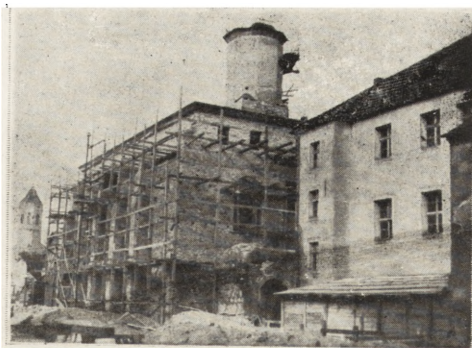
Kościół św. Wincentego — wzniesiony ok. 1400 r. Po działaniach wojennych pozostały tylko mury i filary bez sklepień oraz mocno uszkodzona lecz z zachowanym dachem kaplica Hochbergów z XVIII w. Wybuchy bomb w prezbiterium spowodowały odchylenie ścian od pionu oraz odspojenie przypór przyściennych. Po odgruzowaniu wnętrza przemurowano w nawach przednich na wysokości ok. 1 m koronę murów oraz wypełniono wyrwy w ścianach. W południowej ścianie prezbiterium rozebrano pokruszone filary międzyokienne oraz popękane łęki nadokienne, nie ruszając przypór, poczem ściany wymurowano na nowo, wiążąc je mocno z przyporami. Po wykonaniu prac murarskich w prezbiterium i w nawie głównej ułożono na murach głównych wieńiec żelbetowy. Zburzoną wieżę, stojącą przy południowej ścianie prezbiterium odbudowano do wysokości 30 m t.j. 5 m. ponad gzyms koronujący prezbiterium (ryc. 177, 178).

Kościół św. św. Piotra i Pawła na Ostrowiu Tumskim przy moście św. Jadwigi. Kościół ten, fundowany jako kaplica w XII w., w dzisiejszej bryle pochodzi z lat ok. 1400. Podlegał później licznym przebudowom, które zatępiły jego pierwotny układ tak, że dotrwał do XX w. jako jednonawowy z prezbiterium i nawą krytą płaskim drewnianym stropem. W 1945 r. został spalony i częściowo zburzony. Po rozpoczęciu prac rekonstrukcyjnych w 1951 r. przy badaniu pozostałości odkryto, iż w nawie stał jeden filar pośrodku podtrzymujący sklepienie krzyżowe. Projekt odbudowy odtwarza pierwotny układ, bardzo rzadki na terenie wrocławskim.

W poprzednich już latach przeprowadzono odbudowę kościoła św. Krzyża i katedry (ryc. 170, 171), którą oddano w lipcu b. r. do użytku.

Prace konserwatorskie ostatniego roku w innych miejscowościach woj. wrocławskiego objęły przede wszystkim następujące objekty:

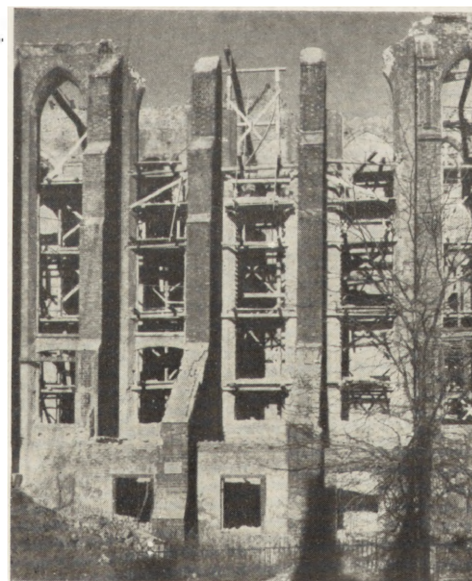
Ratusz w Lubaniu. Renesansowa ta budowla z bramą przejazdową pod wieżą uległa w r. 1945 bardzo poważnym uszkodzeniom. Pożar spowodował osłabienie kamiennych ścian i zawalenie się sklepień, a zagrożenie budynku spotęgowane zostało zniszczeniem przylegających kamienic rynko-

Ryc. 176. Lubiąż Śląski — ratusz w 1951 r.
Ze zb. U. K. Wrocl.

Ryc. 177. Wrocław — kość. św. Wincentego od strony wschodniej.
Ze zb. U. K. Wrocl.

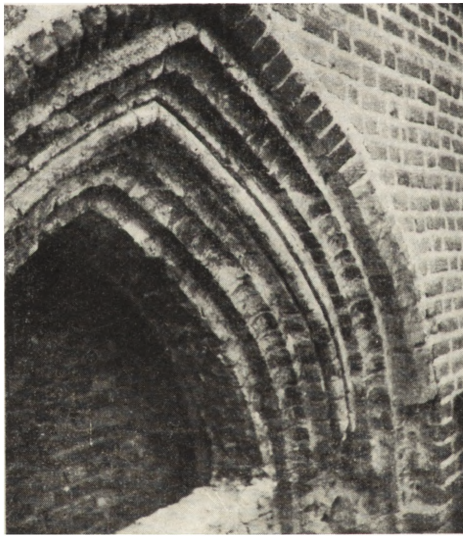

Ryc. 178. Wrocław — kość. św. Wincentego. Fragment elewacji południowej.
Ze zb. U. K. Wrocl.

Ryc. 179. Strzelno — rotunda św. Prokopa z XII w. Fragment prezbiterium. Stan z r. 1951.

Ze zb. U. K. Pozn.

Ryc. 180. Słupca, pow. koniński — kość. św. Wawrzyńca. Odstonięte okno gotyckie. Stan z r. 1950.

Ze zb. U. K. Pozn.

wych. W toku odbudowy podparto zagrożone sklepienia parteru, wymurowano na nowo zwaloną ścianę zachodnią z przyporami i wyreperowano wszystkie ściany kapitalne wewnętrzne łącznie z wzmocnieniem fundamentów. Całość nakryto dachem drewnianym.

Wieża strażnicza w Złotorzy, stojąca przy załuszu, dawna wieża kościoła ewangelickiego wzniesiona była w XVIII w. przy rozbudowie dawnego kościoła parafialnego ufundowanego w latach 1208—1212 przez św. Jadwigę, żonę Henryka Brodatego, księcia wrocławskiego. Helm wieży został poważnie uszkodzony podczas działań wojennych. Prace konserwatorskie objęły wymianę i uzupełnienie zniszczonych i zmurzających części konstrukcji drewnianej oraz przełożenie pokrycia.

Zerniki, kościół z XIII w. charakterystyczny dla Dolnego Śląska jednonawowy z wieżą kwadratową z frontu na osi. Zniszczone zostały dachy oraz strop drewniany nad nawą i poważnie uszkodzone mury i sklepienie prezbiterium. Podczas prac remontowych odkryto na polach sklepienia prezbiterium pod nowym tynkiem późnorenansową polichromię, ponadto stwierdzono, że częściowo zachowany strop drewniany nawy ma polichromię patronową typu renesansowego. W toku prac konserwatorskich naprawiono uszkodzenia murów i sklepień, ułożono nowe stropy Kleina nad nawą oraz wykonano nowe dachy nad kościołem i wieżą.

Podobną dekorację malarską odkryto również na północnej ścianie wnętrza prezbiterialnego kościoła w Łomnicy Górnej a także i w północnej nawie kościoła św. Wojciecha we Wrocławiu.

Jako zadanie konserwatorskie na najbliższą przyszłość przygotowuje się sprawę aktywizacji zabytkowych budowli podworskich, które są jeszcze pozabawione użytkowników — opiekunów i wobec tego nie spełniają swej roli społecznej, albo są niewłaściwie użytkowane i niszczonej.

F. K. H. C.

WOJ. POZNANSKIE

Przystępując do przeglądu prac konserwatorskich wykonanych w r. 1951 na terenie województwa należy rozpocząć od Poznania, który najbardziej ucierpiał w czasie działań wojennych. Dzieło odbudowy trwa jeszcze, zwłaszcza, że dotkliwe zniszczenia dały okazję do przeprowadzenia zupełnie zasadniczej rewizji dotychczasowej zabudowy staro-